
У РАДІ БОТАНІЧНИХ САДІВ ТА ДЕНДРОПАРКІВ УКРАЇНИ

Упродовж останніх 20 років член-кореспондент НАН України Т.М. Черевченко є незмінним головою Ради ботанічних садів та дендропарків України (РБСДУ). До цього Тетяна Михайлівна тривалий час була заступником голови РБСДУ.

Прийнявши естафету від академіка А.М. Гродзинського, Т.М. Черевченко як голова Ради згуртувала ботанічні сади і дендропарки для вирішення спільних проблем. Вона організовує роботу Бюро, сесій, планує шляхи вирішення нагальних проблем. Так, завдяки її ініціативі та зверненням до органів місцевого самоврядування, міністерств були виділені кошти для проведення необхідних робіт в окремих ботсадах, надано статус національного надбання колекціям в установах Ради, внесено зміни до Положення про сорти, організовано публікації окремих видань ("Заповідні території України — ботанічні сади та дендропарки", низка статей в 3-томній "Екологічній енциклопедії" та інші). Т.М. Черевченко організаційно започаткувала премію імені академіка М.М. Гришка, якою щорічно РБСДУ нагороджує науковців з ботанічних установ НАН України за видатні досягнення у галузі селекції. Тетяна Михайлівна завжди була і є тією людиною, яка створює атмосферу творчості під час проведення заходів, організованих Радою, зокрема на щорічних сесіях.

У 2008 р. Бюро РБСДУ на чолі з Т.М. Черевченко були організовані і проведені три сесії.

Перша з них відбулася в м. Запоріжжі 12–15 травня і була присвячена 50-річчю Запорізького міського дитячого ботанічного саду. В її рамках проведено міжнародну наукову конференцію на тему: "Рослини в оптимізації довкілля". В сесії взяли участь близько 80 науковців з ботанічних садів та дендропарків України, інших біологічних та навчальних закладів, представники органів місцевого самоврядування, гості з Ізраїлю, Куби, Голландії, Росії.

На сесії виступили мер міста Є.Г. Карташов, заступник голови Запорізької облдержадміністрації, інші керівники різних гілок влади міста та області. Всі вони відзначили, що Запорізький міський дитячий ботанічний сад є основою для співпраці з різними навчальними закладами. Керівництво

На відкритті сесії Ради, присвяченій 50-річчю Запорізького міського дитячого ботанічного саду. Справа наліво: Є.Г. Карташов — голова Запорізької міської ради, Ю.М. Колесник — ректор Запорізького державного медичного університету; Ю.В. Каптюх — секретар Запорізької міської ради

Відкриття сесії Ради, присвяченої 50-річчю Запорізького міського дитячого ботанічного саду. В центрі — директор цього Саду Т.І. Єршоміна

міста приділяє велику увагу єдиному в Європі дитячому ботанічному саду, надаючи необхідну допомогу, оскільки сад відіграє важливу роль не тільки у формуванні нового екологічного світогляду, а й у вирішенні екологічних проблем цього промислового регіону. Керівництво міста високо оцінило діяльність саду. Всі працівники саду були нагороджені грамотами, подарунками або преміями.

Привітали сад з ювілеєм ректор Запорізького державного медичного університету, заступник начальника Держуправління охорони навколишнього середовища Запорізької області, представники установ РБСДУ, зарубіжні гості.

На пленарному засіданні було заслухано чотири доповіді, зокрема Т.М. Черевченко. В своїй доповіді вона проаналізувала роль

Представники органів місцевого самоврядування м. Запоріжжя перед відкриттям сесії. В центрі — мер міста Є.Г. Карташов

Голова РБСДУ Т.М. Черевченко вітає колектив Саду з ювілеєм (м. Запоріжжя)

ботсадів та дендропарків в оптимізації довкілля в різні періоди, починаючи з їхнього створення.

На інших засіданнях учасники заслухали 15 доповідей. Матеріали доповідей опубліковані в "Запорожском медицинском журнале" (№ 2 за 2008 р.).

Заслухавши та обговоривши доповіді, сесія ухвалила таке:

1. Ботанічні сади та дендропарки України проводять наукові дослідження, впровадження результатів яких сприяє поліпшенню довкілля.

2. Особливо важливу роль у поліпшенні довкілля промислових районів відіграють місцеві ботсади, а саме: Донецький та Криворізький ботсади НАН України, Ботсад Дніпропетровського національного університету та Запорізький міський дитячий ботсад.

3. Ботанічні сади, а особливо Запорізький міський дитячий ботанічний сад, є центрами для співробітництва з навчальними закладами різного рівня. Вивчення біорізноманіття рослин, їхнього значення для людини, збереження та розвитку біосфери дає змогу сформуванню в суспільстві сучасний екологічний світогляд.

4. Надзвичайно важливими у справі оптимізації середовища в промислових регіонах є тісний контакт місцевих ботсадів з адміністраціями міст, підприємств та установ.

5. Низка молодих учених проводять свої дослідження в промислових містах з новими рослинами, асортимент яких постійно збільшується. Використання їх, без сумніву, поліпшує місцеве довкілля.

6. Необхідно ширше пропагувати роботу ботсадів та дендропарків, результати досліджень та впровадження їх — це дасть змогу суспільству зрозуміти роль цих установ у поліпшенні довкілля.

7. Відзначити добрий стан колекцій Запорізького міського дитячого ботанічного саду, гарну організацію проведення конференції.

Розглянувши організаційні питання, сесія ухвалила таке:

1. Прийняти до складу Ради парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва "Молодіжний" (м. Фастів Київської обл., відділ освіти Фастівської міської ради).

2. Звернути увагу членів Ради ботанічних садів та дендропарків України на необхідність брати участь в усіх сесіях Ради. Якщо представники установ Ради будуть відсутні на сесіях 2–3 рази, то їх виключать з членів Ради.

3. Видати книгу "Ботанічні сади та дендропарки України" в 2009 р. Звернутися до Міністерства охорони навколишнього природного середовища України з проханням профінансувати цю працю, оскільки вона пропагує ботсади і дендропарки як запевідні території України.

4. Прийняти до відома інформацію С.П. Машковської про роботу проблемної групи з питань уніфікації інформації про

колекційні фонди трав'янистих рослин установ РБСДУ від 11.12.2007 р. До складу цієї групи входять: С.П. Машковська, Л.М. Кикоть, П.Є. Булах, В.Ф. Горобець — Національний ботанічний сад; О.О. Альохін — Ботсад Харківського національного університету; А.І. Прокопів — Ботсад Львівського національного університету.

5. Прийняти до відома інформацію вченого секретаря Ради щодо поточних справ: а) оголошення конкурсу на здобуття премії ім. акад. М.М. Гришка в галузі селекції в 2008 р. Документи згідно з Положенням про премію подати до 01.10.08 р.; б) про чергові сесії, які відбудуться в м. Дніпропетровську на базі Ботсаду Дніпропетровського національного університету до ювілею цього саду (08.09–11.09) та в Державному дендропарку "Олександрія" до його 215-ої річниці (29.09–03.10).

6. У 2009 році сесію РБСДУ провести на базі Ботанічного саду Таврійського національного університету.

Друга сесія, проведена 8–9 вересня 2008 р. під керівництвом Т.М. Черевченко, була присвячена 75-річчю Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету. В її рамках проведено міжнародну наукову конференцію на тему: "Сучасні проблеми інтродукції та акліматизації рослин". Також на сесії було розглянуто низку організаційних питань. В сесії взяли участь близько 90 представників з ботанічних садів та дендропарків України, інших установ біологічного та проектного профілю, кафедр університетів.

У центрі уваги сесії був проект реконструкції цього ботсаду, розроблений НДІ "Містобудування" (Київ) за участю фахівців Дніпропетровського національного університету. Доповідачами виступили Н.А. Соковніна та І.О. Зайцева. Були висловлені пропозиції та зауваження щодо проекту.

На сесії також було заслухано 20 наукових доповідей та розглянуто 5 стендових.

Заслухавши, розглянувши та обговоривши доповіді, сесія ухвалила таке:

Учасники сесії РБСДУ в м. Дніпропетровську

1. Доповіді є змістовними, цікавими, обґрунтованими. Особливо важливою є участь молодих дослідників у діяльності установ Ради. Їхні доповіді є різноплановими, а робота — необхідною, особливо в екологічно складних регіонах. Нині актуальною є проблема поглибленого вивчення фізіолого-біохімічних аспектів при інтродукції через погіршення екологічної ситуації. Тому необхідно запланувати відповідні дослідження.

2. Стендові доповіді, проаналізовані комісією в складі професорів С.І. Кузнецова та Ф.М. Левона, були присвячені переважно використанню квітничково-декоративних рослин. У доповідях наголошено на необхідності ширшого використання саме цих рослин для естетичного поліпшення ландшафту. Цікавими були також доповіді з фізіології рослин.

3. Щодо "Проекту організації території ботанічного саду Дніпропетровського національного університету", то проектантам необхідно врахувати зауваження та побажання фахівців і після узгодження відповідних змін можна рекомендувати цей проект для

затвердження згідно з порядком, наведеним у відповідних нормативних документах щодо об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

4. У зв'язку з реконструкцією в Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету створити комісію для визначення ландшафтних рубок у складі: Т.М. Черевченко, Ф.М. Левон, С.І. Кузнецов (Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України); А.Ф. Рубцов (Біосферний заповідник "Асканія-Нова"); Г.І. Музика (Національний дендропарк "Софіївка"); В.В. Опанасенко (Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету); К.М. Обухова (Управління заповідної справи в Дніпропетровській області); О.Є. Пахомов (декан біолого-екологічного факультету Дніпропетровського національного університету).

5. Відзначити гарну організацію проведення конференції (сесії).

6. Схвалити розпочату в Саду роботу з реконструкції оранжерейного комплексу та окремих експозиційних ділянок.

7. Наступна сесія відбудеться 29 вересня — 2 жовтня 2008 р. у Державному дендрологічному парку "Олександрія" НАН України (Біла Церква).

8. Ще одну сесію РБСДУ провести у вересні 2009 р. в Ботанічному саду Таврійського національного університету.

Третя сесія відбулася 29 вересня — 2 жовтня 2008 р. в м. Біла Церква і була присвячена 215-річчю створення Державного дендропарку "Олександрія" НАН України. В її рамках було проведено міжнародну наукову конференцію на тему: "Старовинні парки і ботанічні сади: проблеми та перспективи функціонування". У сесії взяли участь близько 200 представників ботсадів та дендропарків РБСДУ, інших біологічних установ, аграрних вищих навчальних закладів, органів місцевого самоврядування, президії НАН України, ботсадів та дендропарків Росії, Грузії, Польщі, Казахстану.

Мер міста привітав учасників конференції і нагородив співробітників дендропарку грамотами та грошовими преміями. Він запевнив, що місцева влада завжди опікуватиметься дендропарком, фінансово допомагатиме. Колектив дендропарку "Олександрія" привітали також представники різних установ.

Пленарне засідання відкрила голова РБСДУ Т.М. Черевченко. На ньому учасники заслухали 6 доповідей, а на секційних засіданнях — ще 20 доповідей. Було представлено також 10 стендових доповідей.

Матеріали конференції опубліковані в збірнику "Старовинні парки і ботанічні сади: проблеми та перспективи функціонування" та у "Віснику Білоцерківського національного аграрного університету" (вип. 54).

Заслухавши, розглянувши та обговоривши доповіді, оглянувши дендропарк, сесія ухвалила таке:

1. Дендрологічний парк "Олександрія" — один з найвизначніших старовинних парків України.

Вручення хліба голові РБСДУ Т.М. Черевченко на відкритті сесії в дендропарку "Олександрія", 29 вересня 2008 р.

2. Відмітити професійну роботу з реконструкції, проведену в дендропарку впродовж останніх років із застосуванням наукових підходів.

3. З доповідей учасники сесії дізналися про асортимент рослин, які використовуються в сучасному озелененні, та про нові рослини, які можна використовувати при реконструкції різних зелених насаджень.

4. Винести подяку за гарну підготовку та проведення міжнародної конференції в рамках сесії РБСДУ директору та співробітникам дендропарку "Олександрія".

Розглянувши організаційні питання, сесія ухвалила таке:

1. Усім членам Ради ботанічних садів та дендропарків України активніше брати участь у роботі сесій РБСДУ, надавати своєчасно інформацію про зміни назв, адрес, телефонів, керівництва тощо.

2. Продовжити роботу з підготовки книги "Ботанічні сади та дендропарки України", щоб у 2009 р. надрукувати її.

3. Інформацію про премію імені академіка М.М. Гришка прийняти до відома всім установам.

4. 21–24 вересня 2009 р. провести сесію в м. Сімферополь на базі Ботанічного саду Таврійського національного університету.

Учасники сесії в дендропарку "Олександрія", вересень 2008 р.

Вона буде присвячена 5-й річниці Саду. В її рамках буде проведена конференція на тему: "Навчальна і виховна роль ботанічних садів та дендропарків України".

5. Нагальним завданням є розробка проекту Закону України "Про правовий статус ботанічних садів та дендропарків", оскільки сьогодні відсутні законодавчі акти щодо діяльності ботанічних садів та дендропарків. Включити це питання у порядок денний чергової сесії РБСДУ.

Протягом 2008 р. відбулися засідання бюро РБСДУ. На останньому з них (протокол № 3 від 6 листопада 2008 р.) було розглянуто питання про присудження премії імені академіка М.М. Гришка в 2008 році. Єдиним претендентом є доктор біологічних наук, професор С.В. Клименко (Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, відділ акліматизації плодкових рослин).

С.В. Клименко впродовж багатьох років займалася селекцією плодкових рослин (кизилу, айви). Вона також створила інтродукційні популяції таких родів (крім згаданих вище), як хеномелес, горобина та ін. Результати її селекційної роботи викладені у 250 наукових працях, зокрема 7 монографіях та 3 довідниках. Вона є автором 14 сортів кизилу, 5 сортів айви, 4 сортів хеномелеса.

Члени Бюро РБСДУ одноголосно визнали С.В. Клименко лауреатом премії імені академіка М.М. Гришка в 2008 р. На засіданні вченої ради Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України, яке відбулося 4 грудня 2008 р., премію було вручено лауреату.

**Учений секретар Ради ботанічних садів та дендропарків України,
кандидат біологічних наук
Н.М. Трофименко**